

ЗАСНУВАННЯ ІМСТИЧІВСЬКОГО МОНАСТИРЯ ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В АВСТРІЙСЬКІ І АВСТРО- УГОРСЬКІ ЧАСИ

На високому пагорбі, у підніжжя якого розкинулась Бережанська рівнина, вже понад трьох віків стоїть монастир св. архангела Михаїла. Він розташований в селі Імстичеві Іршавського району Закарпатської області на лівому березі р. Боржави. І хоч він не є таким давнім, як скажімо Мукачівський чи Грушівський монастирі, проте не менш багатий на свою історію.

Про історію заснування та діяльність Імстичівського монастиря написано дуже мало, коли не сказати, що спеціально не написано майже нічого. Про заснування монастиря маємо скуні та не надто достовірні відомості, що містяться у працях церковних істориків І. Базилевича, М. Лучкая, А. Кралицького, С. Сабова, А. Петрушевича, Г. Кінаха, М. Ваврика, А. Пекаря, О. Барана та світських дослідників А. Годинки, Т. Легоцького, О. Петрова, В. Пагірі і автора цих рядків. Отже, зібраний фактичний матеріал дозволить написати перший в історичному краєзнавстві нарис з історії Імстичівського монастиря.

В історичній літературі ніколи не існувало єдиної думки щодо заснування монастиря ЧСВВ в Імстичеві. Давачи відповідь на це питання кожний дослідник звертався до письмових джерел-грамот. Так, наприклад, І. Базилевич, фундаційну грамоту про заснування Імстичівського монастиря відносить пізніше 1664 р.¹ Крайній знавець письмових джерел початку ХІХ ст. М. Лучкай, критикуючи свого попередника за тлумачення ним подій без документальних підтверджень, обмежився лише сухою констатацією того, що єпископ Іоаннік Зейкань, "утримувався з власних доходів у Імстичеві і заснував там же монастир для ченців ордену Св. Василя В."²

Традицію ненаведення відповідних грамот про заснування монастиря продовжив А. Кралицький, який обмежився лише висловлюванням М. Лучкая.³ Та не пройшло й сто років з часу виходу першого тому праці І. Базилевича, як Є. Сабов дав грамоту про заснування Імстичівського монастиря, щоправда, в одному місці датовану 1654 р., а в іншому 1661 р.⁴

Така заплутана ситуація навколо питання про заснування монастиря в Імстичеві залишилася у спадок дослідникам історії релігії і церкви на Закарпатті у ХХ ст. У своїх працях такі авторитетні вчені як А. Годинка, О. Петров, В. Гаджега, М. Ваврик, А. Пекар, О. Баран, хоч і не були однозначними у відповіді на дане питання, проте нічого нового у порівнянні з своїми попередниками не внесли.

Відомий український вчений І. Панькевич під час експедиції по Закарпаттю знайшов чимало покрайніх записів на церковних книгах, які 1970 р. було опубліковано в "Науковому збірнику Музею української культури у Свиднику". У вступі до них вчений пише, що один мових Мукачівського монастиря передав йому кілька грамот монастирів в Імстичеві та Заріччі. Один з дослідників рукописної спадщини І. Панькевича український вчений з Праги, академік НАН України Микола Мушинка зазначає, що той (І. Панькевич – авт.) зібрав копії з грамот Імстичівського монастиря, які датуються 1654-1826 рр. (42 арк. рукопису), а грамоти Зарічанського монастиря взяв із збірки професора А. Колесси (20 арк. рукопису).⁵

Завдячуючи відомому закарпатському краєзнавцю В. Пагірці, сучасний читач має змогу ознайомитися з деякими з грамот, зібраних І. Панькевичем. Вони охоплюють період з 1644 до 1772 рр. і дають можливість дещо змінити усталене уявлення про заснування Імстичівського монастиря, запропоноване у свій час І. Базилевичем та С. Сабовим. Зокрема, в дарчій грамоті Улашівна від 16 липня 1644 р. йдеться про те, що він "передас монастиреві свою гору, яка є моєю власністю, щоб на вічні часи як владика Іоанікій, так і інші старці Мстичівського монастиря молилися за мою душу..."⁶ Можливо навіть, якщо при дешифруванні грамоти було допущено помилку і рік дарчої Улашівна має датуватися не 1644, а 1654 р., то М. Лучкай мав усі підстави сумніватися у датуванні монастиря І. Базилевичем, оскільки саме 1654 р. зустрічається в одному місці і у С. Сабова, і в рукописі І. Панькевича.

Однак опублікована грамота В. Пагірцею від 1644 р. провокує й іншу дискусію, пов'язану на цей раз з особою єпископа І. Зейкана. З його ранньої біографії, окрім того, що він був сином "русинського шляхтича" Андрія Зейкана із Імстичева, нам достеменно нічого не відомо.⁷ З грамоти Улашівна від 1644 р. слідує, що І. Зейкан уже був "владикою" (єпископом). Проте

добре відомо, що в середньовічній церковній традиції не завжди дотримувалися чіткості при зверненні до посадових осіб. Тим більше, що ще 1644 р. був у живих мукачівський православний єпископ Василь Тарасович, котрий помер 1651 р. Отже, можемо припустити, що житель с. Імстичево Улашівна мав на увазі ігумена тутешнього монастиря "владика Іоанікія". Разом з тим, визнаємо, що такої висновок суперечить традиційним підходам в історичній науці.

Проте добре відомо, що І. Зейкань був запеклим противником церковної унії православної церкви з Римом, користуючись тим самим неабиякою підтримкою у тогочасних семигородських протестантських князів.⁸ Беручи до уваги цей факт, вдова семигородського князя Юрія Ракоція Сузання Лоранті після смерті мукачівського православного єпископа В. Тарасовича (1633-1651 рр.), як власниці Мукачівської домонії, а отже й монастиря на Чернецькій горі, відхилила кандидатуру уніата Петра Партеція (Ростовицького) і при підтримці протестантів призначила на його місце Іоанікія Зейкана (1651-1687 рр.). Його влада поширювалася на Березькій, Угоманській і Мараморощській комітати.⁹ На час призначення І. Зейкана мукачівським єпископом він був уже, як стверджує А. Пекар, вдівцем.¹⁰

Спирюючись на "Щоденник" мукачівського уніатського єпископа Йосифа де Камелліса від 1690 р. М. Лучкай писав, що 1658 р. І. Зейкань достовірно був єпископом, щоправда без призначення австрійським імператором і підтвердження папи римського, оскільки ці права мав до того Петро Партецій. У "Щоденнику" Й. де Камелліса записано, що латорицький вікарій Василь Визницький був висвячений Зейканом 32 роки тому, а значить 1658 р. На той час В. Визницькому було лише 12 років, що вкотре свідчить про чисельні порушення процедури висвячення в тогочасній церковній практиці.¹¹

Наступне питання, котре не до кінця з'ясоване в історичній літературі, це як довго міг перебувати в Мукачівському монастирі єпископ І. Зейкань. Із звіту царського посланця М. Подбелані до княгині Софії Баторі довідуємося, що 1660 р. І. Зейкань ще виконував функції єпископа у Мукачеві.¹² Наступного 1661 р. завдяки фінансовій допомозі румунського воєводи Константина Мулту І. Зейкань розпочав будівництво кам'яної церкви в монастирі на Чернецькій горі.¹³ Натомість С. Сабов пише, що саме

на початку 1661 р. вдова князя Юрія Ракоція II Софія Баторі віддала І. Зейкани з території Мукачівської домнії. Того ж року у своєму рідному селі Імстичеві опальний єпископ заснував монастир і катедру для управління єпархією.¹⁴

Та більш правдоподібно, на нашу думку, видається гіпотеза російського знавця середньовічних текстів з історії релігійного життя на Закарпатті Олексія Петрова. Літом 1664 р. княгиня С. Баторі вигнала І. Зейкана з Мукачівського монастиря після чого він певний час перебував в Імстичівському монастирі.¹⁵ Очевидно, що саме з Імстичівського монастиря вигнаний єпископ І. Зейкань відправляє до Мукачева свого прихильника, ієромонаха Методія Раковецького, котрого в ігуменстві на Мукачівській монастир затвердив кальвініст Імре Текелі. Ймовірно певний час в його руках і знаходилася єпископська катедра в Мукачеві.¹⁶

Та як відомо з документів пізнішого часу І. Зейкань керував будівництвом згадуваної вже нами кам'яної церкви в Мукачеві на Чернечій горі з стін Імстичівського монастиря. Проте не відомо саме, коли він перебрався з нього до монастиря в Углі, звідки управля православними парафіями Мараморощини, які у 1680 р. визнали його архиєрейську владу.¹⁷ Проте, як свідчать дані перевірки, проведеної 1725 р. єпископ І. Зейкаль висвятив багатьох священників не лише Мараморошського, але й Уточавського та навіть Березького комітатів. Зокрема, у 1684 р. ним був висвячений верецький вікарій Василь.¹⁸ Помер єпископ І. Зейкань ймовірно у 1686 р.

Після смерті ігумена Імстичівського монастиря І. Зейкана 8 листопада 1686 р. його наступником обрали отця Дорофтея. У виборах брали участь номіни Мукачівського монастиря Методій Раковецький, який на похоронах свого вчителя виступив як його наслідник, ігумен Угльського монастиря Герасим, архимандрит Митрофан та священники Андрій (копанський), Стефан і Тимодей (Імстичівські), Петро (білецький), Петро (севлюшський) і березький протопоп Алезій.¹⁹ Тоді до обителі Імстичівського монастиря поселилися чотири монахи. М. Раковецький після смерті свого "патрона" одержав від нез'єднаних священників номінацію на православного єпископа. Висвячення його відбулося в Стрию 1687 р. єпископом сучавським митрополитом Досифеєм.²⁰

Проте вже на початку 1688 р. в Кошицях М. Раковецький складає "сповідь католицької віри" і того ж року, на думку

О. Барана, був усунутий від єпископства І. Гавриловичем.²¹ Невідомі його, як і колись І. Зейкана, уніатський єпископ Й. де Камеліно за зв'язки з роснігівським парохом, відомим закарпатським полемістом, захисником православ'я Михайлом Андрієлюком виганяє з Мукачева.²² Так безславно скінчилася діяльність кар'єра вірного послідовника засновника Імстичівського монастиря І. Зейкана ієромонаха М. Раковецького.

Тим часом, Імстичівський монастир поступово перетворюється в один із духовно-релігійних центрів краю. Ще у 1657 р. житель села Імстичево Ілеш Копинець видав монахам Феодосію і Афанасію свою частку лаза Кам'яні поточини та два вози за 12 угорських злотих. Свою частку лаза на Кам'яних поточинах заповів монастирю і Петро Копинець, щоб зберегти його від нападів воїнів графа Естергазі за 3 німецькі злоті. 10 листопада 1665 р. шляхтич села Білки Станко подарував монастирю орну землю і сінокоси в Криничках, а 12 липня 1666 р. Митій Добра разом з сином Романом подарували монастирю свою нину на Охабі і біля Головачат.²³

Разом з тим Імстичівський монастир також не обминули люта релігійних та національно-визвольних війн семигородських князів з австрійськими Габсбургами за угорську корону, які призвели до справжньої господарської руйни краю, особливо Березький комітат. З грамоти від 19 лютого 1687 р. читаємо, що ігумен Імстичівського монастиря Дорофтей відправляє до православних Сатмару, Калло, Дебрецену, Потоку, Токью і Онодво ієромонахів Дософтея і Єфрема сповістити їх про те, що курути (угорські повстанці - авт.) обкрадують володіння монастиря, котрий до того ж варта було заново перекрити, і тому просить у них допомоги.²⁴

Незалишались байдужими до потреб монастиря і односельчани та жителі навколишніх сіл. Так, 20 грудня 1701 р. житель с. Лукова Лазарь Васильцов заповів монастирю Чертіж під Павловим лазом, а його брат Михайло передав монастирю землю, яка знаходилася в кінці села Імстичево на Прогоні. 20 червня 1712 р. Федько Копинець заповів монастиреві свою землю на Павловім лазі за кринницею Чертіж, а 30 травня 1720 р. брати Олексє, Михайло, Іоанн, Юрко і Дмитро Лавичави в присутності шляхтича Мвганя Білецького і березького протопопа подарували монастирю свій лаз Чертіж вище Кам'яних поточин.²⁵

До 20-х рр. XVIII ст. Імстичівський монастир продовжував залишатися твердинею православ'я на Закарпатті. Проте з лютого 1727 р. під головуванням невисвяченого мукачівського уніатського єпископа Іосифа Годермарського в Севлоні (нині Виноградів – авт.) відбулися збори уніатського духовенства Угоцького комітату, на яких з-поміж 24 священників був присутнім і імстичівський священник І. Зейкань.²⁶ На зборах, священників було ознайомлено із рішеннями Замостьського синоду 1720 р., схвалених в "Ісповіданні віри", визнання якої підписали 49 священників.²⁷ Того ж 1727 р. монахи Імстичівського монастиря були підвоярковані мукачівському уніатському єпископу Юрію Бізанцю, котрий 8 травня прийняв і підписав фундаційну грамоту про заснування монастиря від 1676 р.²⁸

Отже, з того часу історики Мукачівської єпархії відлік Імстичівського монастиря ведуть з 1676 р. Проте не слід забувати, що він був заснований як православний монастир і лише з 1727 р. греко-католицьким.

Втім десь не раніше початку 60-х рр. XVIII ст. до Імстичівського монастиря було приєднано Свято-Миколаївський монастир у Заріччі, перші письмові згадки про який відносяться до 1687 р., коли йдеться про його засновника о. Іоана Колубця. Духовне та соціальне зростання монастиря відбувається при ігуменові Михайлу на початку XVIII ст.²⁹ У жовтні 1750 р. ігуменом Зарічанського монастиря згадується ієромонах Никифор Староста, а у 1760 р. якийсь Михайло. У квітні 1762 р. помирає ігумен Імстичівського монастиря Никифор Староста. Але під 1760 і 1762 рр. також згадується ім'я ігумена Імстичівського монастиря Вонифатія Грецули.³⁰ Очевидно Никифор Староста був останнім ігуменом Імстичівського монастиря без Зарічанського, а Вонифатій Грецула міг бути першим ігуменом уже об'єднаних монастирів в Імстичеві.

До церковної реформи, проведеної у 80-х рр. XVIII ст. австрійським імператором Йосифом II, на території Мукачівської греко-католицької єпархії діяли 12 монастирів ЧСВВ, серед яких: Мукачівський, Імстичівський, Малоберезнянський, Углянський, Беденляський, Боронівський, Зарічанський, Краснобрідський, Маріуповчанський, Биксадський, Буківський і Гайдудорозький. У травні 1788 р. за наказом Йосифа II мукачівський греко-католицький єпископ Андрей Бачинський був вимушений закрити всі т. зв. "схизматичні" монастирі розташовані в

Мирморонському комітаті.³¹ За дорученням останнього, Арсеній Коцян у присутності протоігумена марамороських монастирів Стефана Ковейчака здійснив їх повний опис "Описаніє обителі Марамороських докласъ кельшыхъ".³² Після цієї реформи на території єпархії залишилися діючими Мукачівський, Імстичівський, Малоберезнянський, Боронівський, Краснобрідський, Биксадський, Буківський, Маріуповчанський і Гайдудорозький монастирі, з яких на території сучасного Закарпаття діяли лише перші чотири.³³

Соціально-економічне становище Імстичівського монастиря до кінця XVIII – початку XIX ст. залишалось нестабільним. В листі від 26 лютого 1751 р. ієромонах монастиря Андрій Медвельський скаржився ігумену Мукачівського монастиря Гедвону Пазмну на скрутне матеріальне становище свого монастиря.³⁴ Хоча документи й надалі фіксували пожертвування монастирю з числа місцевого заможного населення. Так, 6 липня 1765 р. Гриць Попович-Зейкан віддав монастирю дві ниви за рікою на Волосій долині.³⁵ Зрештою у 70-х рр. XVIII ст. монастир поступово перетворюється на великого власника землі та різного рухомого майна, про що свідчить, хоча б заставна грамота пана Георгія Зейкана від 20 березня 1772 р. про позичку, але на цей раз, вже у ігумена монастиря Вонифатія Грецули трьох вояків.³⁶

Та ситуація ускладнювалася, насамперед тим, що майже єдиним власником Березького комітату був граф Шенборн. Лише у травні 1778 р. представники графа домовилися з єпископом А. Бачинським про виділення кожному пароху одного діляка ("фундуса") землі, а в тих місцях, де це неможливо, парафії призначалося 12 кадастральних угрів землі, з яких 8 – священнику і 4 – дякові. Але як стало відомо у 1781 р. граф Шенборн визнав право на цю власність лише для 59 парафій, серед яких був і монастир в Імстичеві.³⁷

Теперішній монастир в Імстичеві був споруджений у 1773 р., а кам'яна церква при ньому у 1798 р. У 1806 р. мукачівський єпископ А. Бачинський виклопотав у Римі дозвіл на проведення при монастирі на храмі церкви св. Михайла і в свято Різди Пресв. Діви Марії відпуст.³⁸ За даними перепису Мукачівської греко-католицької єпархії, проведеного відповідно у 1792 та 1806 рр. населення с. Імстичево зросло з 451 чоловіка до 678, будучи, за винятком однієї римо-католицької хати, суцільно греко-католицьким. У 1792 р. парохом села був Іван Продан, але

у 1806 р. це місце, виявляється, було вакантним.³⁹ В цілому за даними Шемитизму від 1809-1812 рр. в Мукачівській єпархії проживало 560 тис. чол., нараховувалося 729 парафій, понад 800 священників, 120 семінаристів, 7 монастирів та 75 монахів ЧСВВ.⁴⁰

В кінці XVIII – на початку XIX ст. при Імстичівському монастирі діяла початкова школа, в котрій певний час викладали такі діячі, як І.О. Зейкан та А. Коцак.⁴¹ У 1892 р. мукачівський єпископ Юлій Фірцак виклопотав у Римі право на проведення відпуст при Імстичівському монастирі ще й на свято Вознесіння Христа. Та найчастіше паломники приходили в монастир на відпусту на "Малу Богородицю".⁴²

Таким чином, впродовж другої половини XVII – початку XIX ст. Імстичівський монастир са архангела Михаїла перетворився на справжній центр не лише чернечого аскетичного життя, але й своєрідний осередок духовного та культурного розвитку Березького комітату, почесно посилає це місце вслід за давнім Мукачівським монастирем на Чернечій горі.

СПИСОК ІЕРОМОНАХІВ І МОНАХІВ ІМСТИЧІВСЬКОГО МОНАСТІРЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)⁴³

Чернече ім'я	Прізвища	Дата смерті
ієромон.	Модест	-
ієромон.	Нікифор	Староста
ієромон.	Досифей	Прим
монах	Юста	Кост
монах	Ананій	Андрешко
ієромон.	Анастасій	вич
ієромон.	Валеріан	Андрейков
ієромон.	Іпполіт	вич
ієромон.	Стефан	Артимович
ієромон.	Аврамій	Плещак
монах	Генадій	Молнар
ієромон.	Іезекіл	Левдел
ієромон.	Ісаакій	Леферович
ієромон.	Ієзекіл	Палох
монах	Юстин	Молнар
ієромон.	Палладій	Медел
ієромон.	Варфоломе	Гамбурськ

ієромон.	Й	пій	02.1835
ієромон.	Георгій	Циппа	25.01. 1840
ієромон.	Силвестр	Стячак	1840
ієромон.	Ігнатій	Маласт	23.09.1842
ієромон.	Мефодій	Пімко	20.09.1851
ієромон.	Тимофей	Королвич	4.01.1858
ієромон.	Ананій	Бобик	6.02.1870
ієромон.	Кідор	Маркош	9.11.1872
ієромон.	Корнелій	Гелемьк	4.04.1880
ієромон.	Силвестер	Карасій	8.04.1893
ієромон.	Виктор	Шафранко	11.02.1899
ієромон.	Ієронім	Ружинський	5.01.1910
	Кирил	Пап	
		Физир	
		Микудич	

1. Pavlovits J. Brevis notitia foundationis Theodori Koriathovits. – Sankovine, 1799-1804. – Vol. II. – Appendix 2.
2. Лучкай М. Історія карпатських русинів. – Т. II. – Ч. II // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. – Пряшів, 1986. – Т. XIV. – С. 300.
3. Кралицкій А. Историческое описание монастыря ЧСВВ въ Угорской Руси // Временник Главнаго Императорскаго Института на г. 1872. – XI. – Львовъ, 1871. – С. 116-117.
4. Оливкоъ В. Хрестоматія церковно-славянскихъ и угорскихъ литературныхъ памятниковъ. – Унгарь, 1893. – С. 51.
5. Мушник М. З рукописного архіву Івана Панькевича // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23-24 жовтня 1992 р.). – Ужгород, 1992. – С. 386.
6. Пагірця В. Монастирі Закарпаття (1360-1939). – Мукачево, 1994. – С. 46.
7. Сабов Е. Указ. соч. – С. 45-50.
8. Дуаниковичъ І. Историческіе черты Угро-русскихъ. – Тетрадь II. – Ужгородъ, 1874-1877. – С. 122-123.
9. Баран О. Церква на Закарпатті в роках 1665-1691 // Богословія. – Т. XXXII. – Ч. 36. – Рим, 1968. – С. 63-64; Lacko M. Unio Uzhorodensis Ruthenorum Carpathicorum cum Ecclesia Catholica. – Romae, 1955. – P. 142-147.

10. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття: У 2-х т. – Рим-Львів, 1997. – Т. I. – С. 40.
11. Лучкай М. Назв. праця. – Т. 2. – Ужгород, 1999. – С. 296.
12. Hodinka A. A munkácsi görög szertartású püspökség okmánytára. I köt., 1458-1715. – Ungvár, 1911. – P. 195-196.
13. Basilovits J. Op. cit. – Vol. I. – P. 100-101; Лучкай М. Історія... Т. XIV. – С. 219-221; Дулишковичь І. Указ. соч. – Т. II. – С. 122-123.
14. Сабов Е. Указ. соч. – С. 51.
15. Петровъ А. "Старая вѣра" и унія XVII-XVIII вв.: У 2-х ч. – Сив., 1905-1906. – Ч. 2. – С. 24; Пекар А. Ужгородська унія та її творці (1646-1996) // Відбитка із "Записок ЧСВВ". – Рим, 1996. – Т. XV. – С. 266-267.
16. Баран О. Назв. праця. – С. 39-42.
17. Петровъ А. Указ. соч. – Ч. II. – С. 25; Баран О. Назв. праця. – С. 64-65; Пекар А. Ужгородська унія... – С. 269.
18. Лучкай М. Назв. праця. – Т. 2. – С. 299-300.
19. Годинка А. Книга писаних цриликів документів угорських русинів // Hodinka Antal válogatott kéziratai / Válogatta, szerkesztette és bevezető életrajzot írta: Udvari István. – Nyiregyháza, 1992. – С. 82.
20. Петрушевъ А. Скюдная Галицко-Русская летопись с 1600 по 1700 гг. – Львовъ, 1874. – С. 212, 215; Петровъ А. Указ. соч. – Ч. 2. – С. 27-30.
21. Баран О. Указ. праця. – С. 50-51.
22. Hodinka A. Okmánytára... – P. 297-298; Дулишковичь І. Указ. соч. – Т. III. – С. 3-4; Пекар А. Нариси... – Т. I. – С. 69-70.
23. Пагіря В. Монастирі... – С. 46-47.
24. Годинка А. Книга писаних... – С. 78.
25. Пагіря В. Монастирі... – С. 47-48.
26. Лучкай М. Історія... – Т. XVI. – С. 196-202.
27. Там же. – С. 202.
28. Basilovits J. Op. cit. – Vol. I. – Pars II – Appendix.
29. Пагіря В. Монастирі... – С. 42-44.
30. Там же. – С. 44-45.
31. Баран О. Єпископ Андрей Бачинський і церковне відродження на Закарпатті. – Йорктон, 1963. – С. 40-41.
32. Пагіря В. Монастирі... – С. 80-91.
33. Кралицкій А. Историческое описание... – С. 50-53; Книга Г. Посіщення закарпатських монастирів ЧСВВ в рр. 1755, 1756,

- 1763, 1809 // Записки ЧСВВ. – Жовква, 1928. – Т. III. – С. 433-446.
34. Годинка А. Книга писаних... – С. 83.
35. Пагіря В. Монастирі... – С. 48-49.
36. Там же. – С. 49.
37. Lohoczky T. A beregmezei görög katolikus lelkészsegek története a XIX sz. végeig. – Munkács, 1904. – P. 35-40.
38. Ф. Ф. (Кралицкій А.). Изъ Бережаны // Свѣтъ. – 1867. – Ч. 12. – С. 3-4.
39. Bendász I, Koi L. A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye lelkészsegének 1792. évi katalógusa. – Nyiregyháza, 1994. – P. 44; A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkészsegének 1806. évi katalógusa / Szerkesztette: Udvari István. – Nyiregyháza, 1990. – P. 93.
40. Notationum Munkácsiensis anno 1809-1812. – P. 303-312.
41. Западик М. Вчені Імстичівського монастиря // Новини Закарпаття. – 1991. – 2 жовтня. – С. 7.
42. Пекар А. Нариси... – Т. 2. – С. 365.
- * Udvari I. Op. cit. – P. 154-163.